

“Hem de tenir més recursos educatius per a explicar la Batalla de l'Ebre”

ENTREVISTA A

Marta Brú directora del Consorci Memorial dels Espais de la Batalla de l'Ebre

Tortosa Joan Josep Carot

El Consorci Memorial dels Espais de la Batalla de l'Ebre (COMEBE) va nomenar el gener Marta Brú Virgili nova directora de l'organisme. Llicenciada en Història, amb l'especialitat d'Arqueologia per la Universitat Rovira i Virgili (2000), entre el 2021 i el 2025 va ser tècnica superior de la Direcció General de Memòria Democràtica, on se va especialitzar en la gestió de bases de dades relacionades amb la Guerra Civil i la dictadura franquista, així com en l'exhumació de fosses.

Quins reptes s'ha fixat al capdavant del COMEBE de cara als pròxims anys?

Hi ha diversos reptes sobre la taula. Un és el redimensionament del COMEBE i un altre és continuar treballant en el Poble Vell. Cada vegada hi ha més municipis que desenvolupen les seves pròpies polítiques de memòria democràtica, creen rutes de memòria democràtica o senyalitzen espais de memòria. El COMEBE pot ajudar a relligar aquestes diferents rutes que estan sorgint als municipis amb els espais que nosaltres hem recuperat i amb els centres d'interpretació. L'objectiu seria crear itineraris de memòria més amplis i connectats entre si. Tot això, però, sense oblidar que aquests espais històrics es troben en un entorn natural i rural extraordinari, en pobles que tenen la seva pròpia activitat agrícola i una economia vinculada al territori. Hem de preservar i posar en valor el paisatge i l'economia local, però també integrar-hi aquests itineraris de memòria.

Vostè ha dit que cal adaptar el COMEBE a la societat actual. Quins canvis cal fer?

Crec que la feina que s'ha fet els últims anys s'ha fet bé i que s'han començat a obrir les portes a temes molt interessants. Per exemple, s'ha començat a treballar la perspectiva de les dones, que era un àmbit que estava força oblidat, i crec que s'ha de continuar en aquesta línia. També he proposat treballar altres qüestions que potser han estat menys

Marta Brú Virgili és directora del COMEBE des del mes de gener. /CEDIDA

abordades, com la salut mental i com els conflictes bèl·lics afecten la salut mental dels ciutadans i dels soldats. Pel que fa a l'adaptació a la societat actual, més que fer grans canvis en el COMEBE, el que cal és ampliar els recursos que ofereix. Hem de disposar de més recursos educatius, especialment per als grups escolars, per intentar explicar la història de la Batalla de l'Ebre.

Per què considera que cal començar a treballar la memòria democràtica en grups escolars?

Quan parlem de l'auge de l'extrema dreta, veiem que hi ha joves que segueixen aquestes idees. És important començar des de petits i explicar conceptes tan senzills com la pau, la guerra, una dictadura o una democràcia. Han de conèixer aquestes idees des d'edats primerenques i incorporar-les en el seu dia a dia, perquè quan siguin més grans puguin entendre millor el que escolten, el que llegeixen i el que veuen.

En un moment en què reapareixen discursos que banalitzen el

franquisme, quin paper han de jugar equipaments com el COMEBE?

Poden tenir un paper molt important a l'hora de desmuntar aquestes idees. Més enllà dels materials que puguin oferir els espais, crec que són especialment importants les visites guiades i els tallers. És una manera d'intentar explicar els fets als joves tal com van succeir realment. L'objectiu és donar als joves prou informació perquè després puguin formar-se les seves pròpies idees. No es tracta d'imposar-los una determinada manera de pensar, sinó de donar-los les eines perquè puguin decidir per ells mateixos.

JÓVENS

“La memòria democràtica ha d'arribar a les noves generacions”

Entre les noves generacions, creu que hi ha un retrocés en el coneixement de la Guerra Civil?

Crec que sí. La Guerra Civil es tre-

balla als instituts, però potser no prou. També hi ha un cert retrocés lògic, en el sentit que aquestes generacions estan cada vegada més allunyades cronològicament de la guerra. Els joves que tenen besavis o besàvies que van viure la guerra o hi van lluitar tenen aquest vincle familiar, però també queda cada vegada més llunyà. A més, hi ha un gruix important de població per a qui aquesta no és la història de la seva família. Tenen la seva pròpia història i els seus països d'origen, i per tant aquesta realitat els queda més lluny. Crec que hem d'intentar arribar també a aquests joves.

Encara s'explica la Batalla de l'Ebre des d'una mirada massa masculina?

Sempre s'ha explicat principalment des d'una mirada masculina, precisament perquè la majoria de combatents eren homes i també ho eren moltes de les víctimes. Per això, el paper de les dones no s'havia explicat tant. En aquest sentit, crec que el 2024 es va fer una molt bona feina amb l'exposició “Invisibles però decisives”, que encara tenim en format itinerant, i amb les modificacions que es van fer al Centre d'Interpretació 115 Dies. Tot i això, cal continuar treballant i intentar trobar noves biografies de dones que van viure la guerra d'una manera o altra.

Ha esmentat el Poble Vell de Corbera d'Ebre. Hi ha risc que, si no arriben nous recursos, se perdi una part d'este patrimoni?

És evident que el Poble Vell es va començar a degradar des del moment en què va ser bombardejat i que continua deteriorant-se any rere any. Són estructures derruïdes i l'aigua i el pas del temps també hi tenen un efecte. Com passa amb els jaciments arqueològics, aquests espais es van degradant amb els anys. Per això cal actuar, i ja s'ha començat a fer. Tenim un projecte que planteja, d'una banda, la consolidació del Poble Vell i, de l'altra, la seva conversió en un espai memorial, que és el que també és mereix. El projecte està plantejat en diferents fases i ja se n'ha treballat una primera amb

aportacions del Departament de Justícia.

Actualment, el COMEBE té prou personal per a funcionar?

Anem justos. Els centres d'interpretació són espais petits i hi ha molts espais històrics, i per moure tota aquesta maquinària es necessita personal. Hi ha una mancança de personal tècnic per a posar en marxa projectes. També necessitem reforçar el personal destinat a les visites guiades i ampliar el nombre de guies per poder donar cobertura a tots els centres d'interpretació. Això ens permetria obrir-los durant més hores i també ampliar l'horari d'obertura del Poble Vell.

Quin és actualment el volum de visites als espais del COMEBE?

L'any passat vam comptabilitzar uns 9.000 visitants al Poble Vell i un volum força similar al Centre d'Interpretació 115 Dies. D'aquests visitants, aproximadament 3.500 són estudiants. Després hi ha els centres més petits, com els de Batea, el Pinell de Brai i la Fatarella, que són els que actualment estan oberts. Aquests tenen un volum més reduït, d'uns 500 visitants l'any. El que no tenim comptabilitzat són les persones que visiten els espais històrics de la Batalla de l'Ebre que estan oberts, perquè no disposem d'un sistema que ens permeti fer-ne el seguiment.

Creu que els espais de memòria, especialment els de la Terra Alta, també poden ser un instrument de desenvolupament econòmic?

Sí. Existeix un cert turisme de memòria i hi ha persones que venen a visitar aquests espais perquè hi tenen interès. Però, a més, poden ser un atractiu que es treballi conjuntament amb la resta de recursos que ofereixen la Terra Alta i la resta de les Terres de l'Ebre, com els atractius naturals i gastronòmics. No podem treballar només la memòria democràtica, ni només la Reserva de la Biosfera, ni només el turisme o la gastronomia. S'ha de treballar tot conjuntament, perquè el conjunt tindrà molta més capacitat d'atracció. ■